

OPEN BRIEF aan Ds B. A. BOS

Kampen, 31 Juli 1948.

Amice Bos,

Reeds enkele weken loop ik me af te vragen, wat we toch zouden kunnen doen om de eenvoudige zaken van Gods kerk weer eenvoudig te maken.

Nadat ik van Uw jongste uitlatingen kennis genomen heb, hebben die tobberijtjes een voorloopig slot gevonden. Ik geloof, dat ik U moet inschakelen, om de eenvoudige dingen weer eenvoudig te krijgen, opdat degenen, die in 1944 vele „wijzen“ en „edelen“ beschaamd hebben in hun eenvoudige stellen van een acte van gehoorzaamheid, weer verlost worden van de ingewikkelde problematiek, waarmee de schijnbare eenvoud Gods kinderen pleegt te „vermoelen“ en te „beladen“. Tenminste zo lang, als het duurt, eer zij weer de stem hooren van Hem, die in duidelijke polemieken (laat ons zeggen: in een openlijke tuchtoefening over geleerde hiërarchen) gezegd heeft: hierheen, Mijn kant uit, allen die vermoeid en beladen zijt, en ik zal u rust geven; leert niet van die ingewikkelde tactici en iederen dag weer hetero- of neo-tactici, die alles zoo ingewikkeld maken en daardoor zoo heel ver van u af komen staan, terwijl ze u toch verwarren, maar leert van Mij, want Ik ben nederig, Ik sta vlak bij u, en zacht van hart; Ik heb zoómaar contact met een ziel, die in één kreet zich lucht geeft, en weer eens tot de genade der eenvoudigheid wordt verwaardigd.

Om eerlijk te blijven, moet ik U iets opbiechten, eer ik van wal steek. Ik heb er eerst over loopen denken, een open brief te schrijven aan dr J. Ridderbos; en daarna zulks te doen aan ds H. Volten. Pas langs den omweg der prijsgeving van deze plannen kom ik nu tot U.

Wat dr Ridderbos betreft, ik zag er tenslotte van af, hem een open brief te schrijven. Een gesloten brief komt niet in aanmerking tusschen hem en mij. Niet meer sinds het begin van mijn onderduikperiode in 1942. Toen ik om de toekomst der kerken in '42 het recht van de kerkeraden tegenover de afgevaardigden ter generale synode had te verdedigen, en aan de uitvoering van die taak begonnen was — nog steeds in goed vertrouwen, dat een man als dr J. Ridderbos, die destijds permanent met mij placht te bidden (dat vindt hij vandaag ineens een ontzaglijk voordeel, maar destijds hielp het niet de skandala te verhinderen) mij fatsoenlijk behandelen zou — kwam hij mij in een particulieren brief berichten, niet te weten, „hoe dit zou afloopen“, tenzij ik mijn strijd voor de rechten van de kerkeraden zou opgeven door verloochening van mijn welgemeende en tot op dezen dag gehandhaafde brieven (U kunt ze nalezen, want ze zijn gepubliceerd). Daarop berichtte ik hem, dat ik er niets voor voelde van twee wallen met hem te eten: officieus-particulier en tegelijk officieel-publiek. Ik wilde mijn mede-bidder dr J. Ridderbos, mede-bidder tevens van mijn inmiddels in den Heere ontslapen collega Greijdanus, door dr J. Ridderbos tegelijkertijd mishandeld, niet in verzoeking brengen. In welke verzoeking? In deze, dat hij om een persoon te ontzien, de kerken zou vergeten te beschermen tegen een eventueel gevaar. Als hij mij berichtte niet te weten, „hoe dat afloopen moest“, dan kon dit natuurlijk niet opgevat worden als dreigement. Alleen als onzekerheids-uiting („niet weten „hoe““). Ik wilde hem dan helpen komen tot zekerheid, om daarna in deze publieke zaak publiek Gods recht aan mij te bedienen in samenwerking met zijn amsterdamschen collega in de kerkelijke rechtvaardigheidswijsheid, dr H. H. Kuyper. Dr J. Ridderbos heeft blijkbaar dezen broederlijken wenk goed verstaan. Hij heeft nádien mij niet meer ter begeleiding van zijn officiële handelingen officieus geschreven. Hij heeft ook mijn collega Greijdanus, hoewel hij wist, dat deze zich door hem diep gewond voelde, laten sterven in den Heere, zonder hem alsnog particulier te bezoeken. Hij heeft ook de Gewichtige Acte van Beschuldiging zijner om de Geestesleiding biddende Synode niet zelf overhandigd aan één mijner gezinsleden — hoewel de gang van zijn

altijd méér bij, want het gaat om de woning van den hoogheiligen God.

En het een hangt met het ander zoo volkomen samen.

Het is onder uw voeten zoo heet, omdat het dáár, op die plaats waar God woont, van heiligheid uitbarst, onweerstaanbaar.

En omgekeerd, het spuwt en viamt en knettert op die eene plaats — in den hemel: Gods troon, en vandaag op aarde: Woord en Sacrament — van heiligheid in de tienduizendste macht, omdat uw eigen voeten ten allen tijd staan op den gloeienden bodem van een vulkaan, souverain in kracht.

De schoenen van de voeten!

Want het braambosch brandt op die eene plaats voor uw oogen en wordt niet verteerd.

En daarom is juist ook de plek, waarop gij zelf staat, allerheiligst land.

U.

H. J. S.

KERKELIJK LEVEN

deur naar die van mijn gezin enkele meters besloeg, we woonden destijds n.l. naast elkaar, doch heel officieel haar doen bezorgen door den toenmaligen pedel der Theol. Hoogeschool, destijds den Heer A. de Graaf. Hij zal dus de laatste zijn, om te beweren, dat onze publieke zaken in een particuliere onderonze kunnen worden afgehandeld. Waar we dus in dezen precies gelijk denken, en ook dr J. Ridderbos niets voert voor persoonlijk contact hangende de publieke zaak — zie zijn houding tegenover wijlen uw en mijn broeder en exemplar Greijdanus — besloot ik ervan af te zien, uit eigen aandrif hem particulier — zij het open — te schrijven. Ik WIST zijn standpunt: het was het publiek ingenomene. Anders had hij collega Greijdanus wel, vóór deze ontsiep, bericht, gewijzigd te zijn van opinie, en verzocht, dit te bedenken, eer hij in het paradijs zou gekomen zijn. Zijn ééne zoon had de ouderlingen Feenstra en Kouwenhoven geschorst; zijn andere zoon van den inmiddels geschorsten ambtsvoorganger de kathedoor beklommen, de vader had alles zoo gelaten tot vóór de poorten van den dood, — ik wist dus, hoe hij over mij als kerkmens dacht. Temeer, waar ik wat Greijdanus geschreven had, publiek voor mijn rekening genomen had, en dus, behalve aan de door dr Ridderbos geconstateerde openbare grove zonde van mijzelf, óók nog schuld stond — en dit in verbanding — aan de (beweerde) openbare grove zonden van mijn collega Greijdanus: zonden tegen het vijfde en negende gebod en van overschrijding der creatuurlijke grenzen. In het Gedenboek van Koningin Wilhelmina hebben ze de zonden van de beschuldiging tegen Greijdanus wel vergeten. Maar in den hemel niet.

Dies zag ik ervan af, dr J. Ridderbos mijnerzijds een open brief te schrijven. Een open brief zou door mijn bezwaren tegen particulier-officieuze correspondentie wel niet gedrukt worden. Maar ik kende zijn standpunt, en wilde „after all“ niet doen, alsóf ik het niet kende. Ik ben van Ridderbos' publieke houding ten volle verzekerd. Van zijn particuliere nog des te meer. Hij weet nu, hoe „dit“ (strijden van mij voor de rechten der kerken) naar wat hij voor Gods normen houdt (ik niet) afloopen „moest“. Op afzetting n.l. met leedwezen, maar in den Naam des Heeren. En op de — ondanks schriftelijk verbod — openlijke afkondiging, dat ik met woord en daad (evenals collega Greijdanus) had getoond, niet langer te willen behooren tot de Gereformeerde Kerk van Kampen. Ik vond dat een leugen (vandaar het verbod), hij vond het een waarheid (vandaar het afkondigen op zijn instigatie).

Ook aan ds Volten heb ik een oogenblik overwogen te schrijven. Deze man had mij, en duizenden van zijn medebidders, zeer verblijd met de mededeeling in „De Strijdende Kerk“, dat hij een accepteren van de uitnodiging onzer deputaten — mede door Uw stem, ds Bos, daartoe en daartoe alleen gemachtigd — om ja of neen te zeggen op situatie-teekening vragen, christelijk achtte: een „twee mijlen“ met ons (den „vijand“) meegaan immers. Bij nader inzien zag ik evenwel ook van dit plan af. Want ds Volten schreef in 'n orgaan, waaraan ook dr H. N. Ridderbos en dr G. M. den Hartogh meewerken. Stel nu, dat deze collega van beide doenten van Kampen (Oudestraat) werkelijk zou besluiten, twee mijlen met ons mee te gaan, en dus op concrete vragen concreet te antwoorden, dan zou ik hem in strijd brengen met de H. H. Ridderbos (Sr et Jr) en Den Hartogh. Ik wilde hem dezen publieken strijd besparen. Wij moeten niet proberen den één uit te spelen tegen den ander. De Volten kan wel met eenig pathos uitroepen, dat hij (ook) met ondergeteekende weer communiceren wil, doch het blijft de vraag, hoe. Hoe hij is, en hoe ik ben. Nu ben ik heel slecht in de oogen van zijn collega's-redacteuren van „De Strijdende Kerk“ (zondnaar de la Greijdanus, en de la K. S.). We zullen hem dus niet persen, door een mogelijk wat gemoedelijk antwoord op vragen in te gaan tegen zijn medestrijders, tenzij hij mocht blijken het te méénen met zijn „twee mijlen“, óók nadat hij „de kosten berekend“ zou hebben.

Maar nu is het tot U, ds Bos, dat ik me wend. We hebben samen in de vrijmakingsdagen veel goede uren doorgebracht. En ook daarna. We hebben ook samen gestemd, U als stemhebbend lid, ik als praeadviserend lid, vóór de besluiten der Groningsche synode, volgens welke met de deputaten ter samenspreking met de „synodocraten“ voorshands alleen schriftelijk zou te handelen zijn.

Ik voor mij sta nóg van a tot z vóór dit besluit. En voor zijn motiveering.

Maar U blijkbaar niet meer. U is veranderd sedert 1946. U zegt thans, dat wij „de minste“ maar moeten zijn.

Nu, dat vind ik ook. Dat was mijn standpunt ook in 1946. Wij moeten de minsten zijn. De minsten tegenover de kerken. Want wij zijn maar deputaten, knechten, gezondenen. We moeten dus alleréerst aan de kerken denken. Ze moeten, om te kunnen volharden in haar acte van eenvoudigheid, kunnen meeleven. Van a tot z. Vóór 1946. En vooral daarna. Want het boek van ds H. J. Schilder heeft ten overvloede aangetoond, hoe onmis-

baar schriftelijke handel in tuchtzaken is. Ten overvloede, zeg ik; want tevoren had ook mijn eigen correspondentie met de (toen reeds) synodocratische commissie's der synode het nut van schriftelijke correspondentie ondubbelzinnig bewezen. We konden nu precies weten, wat de synodocraten willen. En de kerken konden weten, hoe de scheidslijn principieel verloopt. Het zou het tegendeel zijn van het „de minste willen wezen“, indien wij weer de kerken gingen negeren. Dat doe ik zelf haar niet aan. Dat wil ik ook den uitwerpers niet vergunnen haar aan te doen.

Op dit punt zijn we het dus eens: de minste willen wezen.

Nu schijnen we evenwel te verschillen — sedert eenige maanden — aangaande de methode. Al begrijp ik er niets van — U schijnt iets anders thans methodisch aanvaardbaar te achten, dan anno '46 door de synode, waarvan U scriba was, unaniem besloten is.

Ik vraag niet naar de oorzaken van dit verschillend inzicht in methode.

Maar ik verdoezel het evenmin. En nu U het publiek maakt, neem ik er ook publiek nota van.

Ik wil U daarom wat vragen.

Ik vraag U bij dezen: als U het gewenscht acht, dat er wat gebeurt, schrijf U dan eens aan dr J. Ridderbos. Schrijf hem, dat er nog steeds pedellen zijn. Eén Oudestraat 6, en één Broederweg 15, Kampen. Hij kan dus mij bereiken via den door hem zelf gekozen weg (en dit op korten termijn), en ik hem. Zeg hem eens, dat er binnenkort synode is van ons. En dat de kerkeraden bij ons nog intijds vergaderen. Geef hem nu eens publiek den raad, dat hij, die dezen open brief aan U zal kunnen lezen, dan maar PARTICULIER openlijk doe wat zijn deputaten officieel geweigerd hebben. Ik ben bereid particulier hetzelfde te doen. Ik zal hem, als hij bereid blijkt, dan vragen stellen (met ja of neen te beantwoorden) over zijn meening aangaande hetgeen noodig is voor de kerken in de tegenwoordige situatie, en hij mag mij hetzelfde doen. Destijds heeft hij met ds J. C. Brussaard publiek en semi-officieel gecorrespondeerd; waarom zou hij het thans niet particulier met mij officieus kunnen doen? Hij op ZIJN standpunt?

Zeg niet, dat zulke handeling niets zou beteekenen. Ze ware wel niet kerkelijk (hij zegt kerkelijk niet te mogen), maar ze ware toch situatie-teekening en voor een deel. Ik beloof U, ds Bos, als het U gelukt, dezen uwen medestander op politiek terrein, dezen — ook langs particulieren weg — U en mij tegen elkander plaatsenden indirecten beïnvloeder van ons kerkelijk leven, ertoe te brengen, eens precies te zeggen, wat ter zake van de uitwerpingen en afzettingen etc. de schuld is (U spreekt zelf van wederzijdsche schuld) BIJVOORBEELD van ds H. J. Schilder (door dr Ridderbos mede verhinderd te preeken in Gods Naam), en precies aan te geven wat z.i. gebeuren moet om weer kerkelijk saam te leven (NA 1948, dus na Eindhoven), dan zal ik evenzoo naar mijn beste weten antwoord geven op zijn vragen. En we kunnen door wederzijdsche publicatie de kerkeraden doen meeleven. Zeg hem vooral erbij, dat in onze kerken er mensen zijn, die vinden dat een bericht omtrent de meening van dr J. Ridderbos wel degelijk iets zou kunnen beteekenen voor het verkenen der toestanden in zijn kerken. Zeg hem ook, dat hij door zich nu tot een particuliere situatie-teekening te zetten, de oplossing — die hij schijnt mogelijk te achten — kan bespoedigen.

Ik hoop, dat U aan de kerken dezen dienst wilt doen. Ik wil niet gelooven, dat U niet de minste zoudt willen zijn tegenover uw broeders. Ik zelf heb mijn opinie inzake dr Ridderbos' reactie. Maar U schijnt een andere meening te zijn toegedaan. Welnu, ik wil U de volle kans geven om uw consciëntie te bevredigen, onder gelijktijdige dienstverrichting aan de kerken, die in synode zullen samenkomen. Opdat degenen, die straks ter synode komen, of daar gehoord willen worden, niet met een mythe opereeren, doch met een nuchter verhaal van „de werkelijke toedracht“, d.d. Augustus 1948.

Ik wil U dezen voorslag zoo gemakkelijk mogelijk maken: wat mij betreft, moogt u — indien dr Ridderbos zou weigeren — eenzelfde voorstel tot particuliere publieke correspondentie (vragen als boven) ook richten tot anderen. Tot dr Berkouwer. Tot ds Duursema. Tot ds Meyster. Tot ds Munnik. Zoekt U toch eens een man, die zakelijk wil wezen. U moogt ook het kerklid J. Schouten vragen (qua kerklid). Of den Heer J. Wilschut.

En, ik dring er bij U bepaald op aan, zo lang U spreekt en schrijft als thans, zulk een stap te doen. Ik lees, dat er zijn, die straks ter synode willen komen, om over deze zaak gehoord te worden. Geef dezen broeders (langs den door U gewenschten weg van persoonlijk contact) zo veel mogelijk feiten en materiaal ter beschikking. En laat de kerken hen mogen kunnen stuwen door geboden. Maar dan zulke, welke naar den Catechismus zijn — geboden zonder een sprankje van de mythe, met open oog voor de feiten. Waarom zouden we niet de twee maanden, die er nog zijn, gebruiken? Door den hulpdienst der pedellen kunnen dr Ridderbos en ik zeer veel bereiken in Augustus. Er is GEEN synode, die hem verbiedt, dezen particulieren weg in te slaan. En als er iets van komt, wel, dan zullen de kerkeraden het resultaat desnoods per afzonderlijk drukwerk kunnen

lezen, eer ze biddend ter synode tijgen. En eindelijk: al geloof ik, dat de methode van Groningen voor de toekomst der kerken beter is, dan de door U met mindere of meerdere duidelijkheid thans voorgedragene, ik wil particulier graag de minste tegenover U zijn, en U de volle kans geven, te toonen, dat Uw methode van persoonlijk contact de kerken (thans zoover mogelijk door mij gevolgd) op sneller termijn doeltreffend helpt dan de mijne.

Inmiddels met hartelijken en aan 1944 indachtigen groet, gaarne Uw broeder,
K. SCHILDER.

Dr RIDDERBOS c.s.

vraagt naar den bekenden weg

Jaren geleden preekte ik eens over de Filistijnen van 1 Samuël 6. Ze wisten al lang, dat zij met hun god Dagon verslagen waren door Israëls God, wiens ark ze hadden buit gemaakt. Ze begrepen: die ark moest terug. Ze waren overtuigd: al die ongelukken, die hen zoo overstuurt gemaakt hadden, waren van Jahwe, den Israëlieten-God. Maar ze wilden per slot van rekening toch nog een teeken hebben, OF het wel van Jahwe was gekomen, al dat leed. Vandaar dat ze de ark wel op een wagen zetten, voor het transport retour, maar zoogende koelen er voor zetten, en geen mensch ze lieten aandrijven. Het instinct van de moederdieren zou ze naar de kalveren drijven. Maar als ze desondanks zonder eenigen dwang nu eens van de kalveren weg naar Israëls land gingen, vrijwillige trekdiere van Jahwe's ark, wel, dan zouden de filistijnsche magnaten gelooven.

Ik noemde die keuze van dat teeken toen een vragen naar den bekenden weg. Men kan op onderscheiden manieren vragen. Maar dat laten we nu rusten. We vinden dat vragen naar den bekenden weg niet mooi. Het houdt maar op. En het kan ook dienen tot maskeering van den werkelijken stand van zaken; zulk een maskeering geeft dan een schijn van recht om zich van de feiten los te maken, en hetzij in het beschrijven van, hetzij in het reageren op den bestaanden toestand de dingen mooier te doen lijken dan ze zijn, en onze verantwoordelijkheid voor den nieuwen toestand te onduidelijken of op anderen af te schuiven.

Het spijt me, dat dr Ridderbos, in allerlei kerkelijke qualiteit, herhaaldelijk vraagt naar den bekenden weg. Enkele voorbeelden uit het verleden; en dan eenige uit het heden.

A 1). Op 6 Oct. '42 schreef ik aan de „synode“ van Sneek:

„elke eventueel verdere stap op“ den ingeslagen „weg“ (van beslissing nemen op een punt dat NIET tot het agendum der Synode behoort) lijkt me een inbreuk op het recht..... der kerken“.

Wie dat las, wist: deze man kan niet medewerken aan verdere uitvoering van die besluiten der zelfmachting.

Toch liet dr Ridderbos mij den eisch stellen schriftelijk te verklaren, dat ook ik op loyale wijze aan de uitvoering der besluiten (alle) mijn medewerking zou verlenen.

Hij wist: hij kan dat niet doen; dat wordt conflict.

Toch liet hij eischen: doe het.

En later, onwaarheid sprekende, maakte hij van dien eisch een informatische vraag bovendien.

A 2). Op 13 Dec. 1943 schreef ik aan de synode van Utrecht:

„Nu is de vraag..... of men een materieel bestreden zinsnede moet aanvaarden als uitdrukking in-zich-zelf van goddelijke openbaring. Ik zelf kan dit niet.....

..... Zelf ben ik van oordeel, dat de bezwaren geenszins weerlegd zijn, en acht ik de aangevochten zinsnede in zich zelf onjuist“.

Bovendien noemde ik de uitspraken innerlijk tegenstrijdig.

Wie dat las, wist: deze man kan niet beloven, niets te leeren, wat met die leeruitspraken niet ten volle in overeenstemming is, want hij kan niet beloven niets te leeren dat niet ten volle overeenstemt met wat onjuist is en ook nog tegenstrijdig.

Toch liet dr J. Ridderbos mij officieel, onder bedreiging van schorsing, óók als ik niet antwoordde, vragen door de synode:

Of ik beloofde, niets te zullen leeren, wat met de onjuist en tegenstrijdig genoemde uitspraken niet ten volle in overeenstemming is.

Hij wist: de man kan dat niet doen; dat wordt conflict.

Toch liet hij onder bedreiging eischen: doe het.

A 3). Conclusie uit A 1 en A 2:

er werd gevraagd naar den bekenden weg; het conflict werd gewild. 't Was trouwens als gezegd (letterlijk): hij moet er nu maar uit.

B 1). Onze Synode van Groningen 1946 sprak openlijk uit als besluit, dat haar deputaten inzake „samenpreking“ met die der synodocratische gemeenschap VOORSHANDS ALLEEN SCHRIFTELIJK zouden mogen handelen.

Wie dat las, wist: die deputaten kunnen niet

en zullen zeker niet (aanstonds) mondeling spreken.

Toch liet dr J. Ridderbos door het moderamen zijner synode aan onze deputaten vragen (11 Oct. '46): zullen we mondeling spreken (met communiqué)?

Hij wist: dat doen ze niet.

Toch liet hij vragen: doet ge het?

B 2). Op 3 Mei 1948 schreven onze deputaten aan die van dr J. Ridderbos' kring:

„tegen zulke handelwijze (mondeling te houden besprekingen met volgend communiqué) hebben wij onoverkomelijke bezwaren“; de „ons gegeven opdracht“ (voorshands alleen schriftelijk) wordt „door ons nog steeds als juist erkend“.

Wie dat leest, weet:

a) zij doen het niet (n.l. mondeling spreken in dit stadium);

b) zij bevelen die gedragslijn niet aan.

Toch liet dr J. Ridderbos d.d. Juni '48 aan onze deputaten vragen door de zijne:

a) doe het maar;

b) beveel die gedragslijn aan.

B 3). Conclusie uit B 1 en B 2:

er wordt gevraagd naar den bekenden weg; het op de lange baan schuiven wordt gewild.

We constateeren daartegenover:

1) toen de synode der anderen zei (in '46): zullen we eens praten, zeiden we: niet zóó als gij het wilt.

Maar we deden toch wat van ónze n kant: eigen initiatief.

2) Toen de anderen zeiden (we bedoelen: de deputaten-Ridderbos): we hebben onoverkomelijke bezwaren tegen lange schriftelijke stukken, toen DEDEN we toch wat van ónze n kant: eigen initiatief. We zeiden: zeg dan maar ja of neen op informatische vragen (situatietekening).

En nu zeggen de heeren, die ons wilden bewegen, in te gaan tegen onze synode: o neen, we moeten u zeer speciaal kunnen bekijken, dat is opdracht onzer synode. En dr Ridderbos schrijft: hoe konden ze dat vergeten?

Maar we hadden toch gelezen, dat die deputaten van ginds wel wat schrift mochten achterlaten?

Men kan dit alles verdoezelen, en ds Volten kan weer de bekende onwaarheden debiteeren, die al vaak weerlegd zijn, en de hoofdzaken negeren van wat hij zegt te gaan bespreken. Wij trekken uit dit geschrijf, waaraan twee synodocratische hoogleeraren (Ridderbos jr, den Hartogh) hun naam verbinden, alleen maar onze conclusie: zij willen niet z á k e l i j k w o r d e n.

En dat klopt met hun andere gezegden. Ze zijn niet van plan, te leven naar het ethisch minimum der heidenen en humanisten inzake de rechtbank. Ik doel op een passage uit E. S. Gardner: Op 't kantje van de Wet. Daar is een aanklager, die plotseling inzielt, dat hij 't zaakje verloren heeft. Hij wil niet zijn hooge woorden intrekken, kan ook niet meer volhouden wat hij op hoogen toon er uit geslingerd had, en wou toen alleen maar zonder een lastige uitspraak de vervolging ingetrokken zien; dan behoefde men geen ja of neen te zeggen: de zaak blauw-blauw laten. Maar dan buldert de advocaat, die de verdediging heeft tegenover den aanklager: er is een openbare beschuldiging uitgebracht tegen verdachte in deze zaak..... Een intrekking van de vervolging zou een smet op den naam van verdachte laten rusten.

Ziehier het ethisch minimum van een humanist tegen een verdachte.

Waar is het ethisch minimum van dr J. Ridderbos tegen niet eens meer verdachten, doch gevonnissten? Uitgebannen? Wie buldert eens tegen hem?

Als dr Ridderbos dan geen ja of neen wil zeggen op vragen, wie wil die taak van hem dan overnemen?

U soms, ds Volten? U zei immers: dat ware twee mijlen meegaan? Kom, zullen we 't eens samen doen? U moogt mij, en ik mag U vragen; we publiceeren dan vragen en antwoorden over en weer. Particulier. Maar publiek.

Doen, ds Volten? Twee mijlen meegaan — dat is beter dan wat U nu doet: vier mijlen teruggaan van de naakte feiten.

K. S.

BEZWAARDEN

met een „positie“

Nog op één autobiografische bijzonderheid uit het orgaan der bezwaarden binnen de synodocratie zouden we wijzen. We hebben het oog op hun eigen mededeeling — ik citeer uit het geheugen — dat sinds bij de vrijgemaakten de drang naar het isolationalisme¹⁾ al sterker aan het licht trad, en in de besluiten hunner synode meer en meer het geluid van ds S. G. de Graaf te beluisteren viel, de positie der bezwaarden binnen hun kerken steeds vaster is gaan worden.

Kijk, dat ééne zinnetje is ter tekening van standpunten meer waard dan twintig artikelen. Bezwaarden, die een positie zoeken, en daarover statistisch-historisch berichten kunnen. Keesing's Archief zou er een reportage van kunnen geven.

Hebben deze broeders, die eens met ons avondmaal gevierd hebben, wel eens nagedacht over de „positie“ van den eerst geschorste? Over de „positie“ van den afgedankten hoogleeraar, geschorste nummer twee uit Kampen? Over de „positie“ van den candidaat, die niet preeken mocht? Over de „positie“ der honderden anderen, die ergens alleen stonden en 't moesten wáár maken, wat men soms tegen Barthianen heeft leeren naspreken, dat geloof geen waagstuk is, en gehoorzaamheid ook niet, en dat wie zijn positie behouden wil ze zal verliezen? Zij hebben alleen gestaan, elk weer anders, in den nacht. Zonder positie. En hadden toen alleen te vragen, wat God wil. Ik denk, dat ze allen met blijdschap aan die uren terugdenken. Ze maalden niet meer om hun positie. En toen kregen ze er een terug, beter dan ooit.

Want toen stonden ze voor een geloofsbeslissing in opgedrongen isolement. Hun toekomst werd bepaald door wat God tot hen in die stille kamer zei, waarin ze alleen moesten beslissen, zóó of zus.

Maar hier — in bedoeld blad — spreekt men van een groeps-positie, die sterker (!) wordt: a) door wat anderen doen (die men zelf losliet); b) door machteloze klanken van ds de Graaf, die revisie zoeken wilde, en geen revisie kreeg, doch een verandering van wet met handhaving der valsche op de eerste „wet“ gegronde besluiten.

Hoe kan een positie tegenover God worden versterkt door wat a n d e r e n doen of laten?

De positie in een gemeenschap is alleen dan sterk, indien de enkeling op de groep staat op den bodem der gehoorzaamheid. Wie d é z e niet vóór alles zoekt, tobt over zijn „positie“ binnen de gemeenschap alleen maar — wereldsch.

K. S.

1) In ons vorig nummer wezen we deze opmerking reeds af.

DE CRISIS VAN HET GEZAG

in het bedrijfsleven IV

Bij onze beschouwing van de medezeggenschap in de onderneming, die er is en waarbij volkomen overzichtelijke en vaststaande gezagsverhoudingen behouden blijven, komen wij tot de vraag, hoe deze medezeggenschap naar haar aard kan worden omschreven. Naar het mij voorkomt kan dit niet beter worden gedaan, dan zooals dr J. A. Nederbragt dit deed in zijn in 1921 uitgegeven „Proeve eener theorie der economie naar Christelijke belijdenis“ (Drukkerij Voortvaren, 's-Gravenhage). Hij sprak toen van medezeggenschap, die op prestatie steunt. Na gewezen te hebben op die medezeggenschap, welke berust op financieel aandeel in de zaak, vervolgde hij op blz. 155 van genoemd werk: „Er is ook of kan zijn medezeggenschap, die op prestatie steunt. Ieder heeft het eigenlijk in de hand, zich in bedrijf en/of onderneming door bekwaamheid, ijver en toewijding een zekere medezeggenschap te verwerven“. Daarop liet hij volgen: „Intusschen wordt veelal het pleit gevoerd voor een medezeggenschap, die noch op aandelenbezit, noch op (bizontere) prestatie berust, maar alleen op het feit, dat iemand ergens werkzaam is. Voor zoodanige medezeggenschap is m.i. geen

rechtsgrond aanwezig. Waaraan toch zou een arbeider het recht kunnen ontleenen, mede te spreken in de zaken van den ondernemer, die hem arbeidsgelgenheid verschaft, zonder dat dit leidt tot bizontere prestatie van zijn zijde? De arbeider pleegt weinig of geen inzicht in zaken te hebben, vooral niet de arbeider, die weinig of niets presteert, vooral ook niet de massa der arbeiders“. Vanzelfsprekend mogen deze woorden niet zoo worden verstaan, dat de arbeider in het kader van zijn taak weinig of niets zou presteeren, doch deze mindere prestatie moet gezien worden ten aanzien van hetgeen noodig is om méét recht economisch te kunnen meespreken in de onderneming, of in de bredere verbanden van het bedrijfsleven.

De tegenwoordige eisch van medezeggenschap komt nu juist van die breede arbeidersmassa, en daarin wel al nog niet eens van die arbeiders individueel, doch meer van de zijde der vakbeweging en de leiders daarvan. Het is dan ook volkomen naar de realiteit gesproken, wanneer prof. de Gaay Fortman sprak van medezeggenschap als desideratum van de vakbeweging.

Voor zoover deze vakbeweging pleit voor een eco-

nomische r de onderne zijn opleidl uit hoofde inneemt en hem zoove in aanmer bragt van medezegge

Zelfs hij, derneming trokken. E voering va tusschen b Ten aanzie wel: een ie dat wij in van overle voor, dat b overleg of zeggensch steeds en dernermer en allen tr antwoorde althans v tionair, d standpunt

Daar w van den zeggensch en in de dit verket voor zelfs voor onb stanties l in de aa wij het st niet onde tweede ta Wannet kapitaal arbeid, d schen dit in de beg gehouden bijeenkom schillende worpenhe de gronde lijke elle Hier wor voor het van heer is voor massa d bleven. E deze ged denkbeeld als gezeg lijke visi worden g Gods die naar de ben te v ook ieder onder de God best er zijn o

Zegger zaken ul held, doe uitsluitn heid, wa Eigenaa ook van rentmees dan de is hij zetten. Wann het duld de med voorgest moet we het geza Daarh lijke voe groepen principe zend ge in ons i betrekke drijsorp zake sc Centraa gingen. raden i der mee even te. Wij l terug t van de materie willen